Pravoslávna bohoslovecká fakulta oznamuje:

Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove prijme v školskom roku 1987—1988 uchádzačov o teologické štúdium za týchto podmienok:

a) Do jednoročného prípravného kurzu pri PBF môžu byť prijatí uchádzači, ak majú aspoň 17 rokov, ale nemajú ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou.

b) Do 1. ročníka PBF môžu byť prijatí uchádzači, ktorí majú úplné stredoškolské vzdelanie s maturitou (gymnázium).

Vlastnoručne napísanú žiadosť treba zaslať na adresu: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, ul. Sládkovičova 23, PSČ 080 80 Prešov.

Predložte tieto doklady:

1. krstný list, 2. posledné školské vysvedčenie, 3. životopis v dvoch vyhotoveniach, 4. lekárske vysvedčenie o zdravotnom stave, 5. odporúčanie miestneho duchovného.

Žiadosti sa prijímajú do 30. apríla 1987. Prijímacie pohovory sa budú konať na dekanáte PBF, o čom každý uchádzač bude včas vyrozumený.

Dekanát PBF

Vydáva: Pravoslávna cirkev v Československu, Prešov, v CN Bratislave. Redakcia: 080 01 Prešov, Slovenskej republiky rád č. 1, tel.: 313 79. Vedie redakčná rada. Vedúci a zodpovedný redaktor prot. dr. Š. Pružinský. Technický redaktor prot. doc. P. Kormaník. Vychádza 12-krát do roka. Tlačia Dukliánske tlačiarne, národný podnik, Prešov. Ročné predplatné 12 Kčs, jednotlivé číslo 1 Kčs. Rozširuje PNS. Objednávku prijíma každý poštový úrad a doručovateľ. Zahraničnú objednávku treba adresovať: PNS — Ústr. expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. č. 18 — Povolené SÚTI 15/0 z 27. 12. 1972. Číslo indexu: 49 442.

ODKAZ sv. CYRILA a METODA

Roč. XXXIII/1987/ 3

MESAČNÍK PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI V ČESKOSLOVENSKU

ZATAJOMSTVOM ZDRAVIA

IV. WAERLANDOV SYSTÉM

Dr. A. E. Waerland berie človeka ako celok. Tvrdí, že nemáme čo robiť s chorobami, iba s chybami v našom spôsobe života; odstráňme chyby a choroba sa stratí sama. Jeho systém obsahuje tieto faktory: prírodné, zdravé jedlo; vzduch a slnko; fyzická práca a cvičenie; čisté telo, kúpele a drhnutie; dobré vylučovanie vďaka strave; úcta k životu.

Denný program

Po prebudení šálku Excelsioru. Ranná prax: začíname masážou hlavy — krúživé pohyby prstov od šije a spánkov k temenu — privádzajú viacej krvi do hlavy; potom studená sprcha alebo studená masáž hubou a trenie uterákom a suchou keľou; cvičenie alebo svižná prechádzka;

raňajky — neveľké, aby nezaťažovali trávenie a prečistili tráviacu sústavu — domáce kyslé mlieko, jogurt alebo smotana a ovocie, prípadne i sušené ovocie, sušená a pomletá prhľava, lucerna a šípky, pšeničné otruby a klíčky alebo miesto ovocia cibuľa;

medzi jedlami (nie je potrebné) — surové ovocie, bylinkový čaj sladený medom, napr. z jabloňových či malinových listov, z čiernych ríbezlí, brezy, jahôd či šípkový;

obed — misa krusky z 5 druhov obilia alebo nevarená „Quick kruska", prípadne mlieko (nepasterizované), ovocie, kompót alebo namočené sušené ovocie, domáca jablčná kaša, celozrnný chlieb s maslom a cibuľou, domáci tvaroh.

večera — misa čerstvého zeleninového šalátu s dôrazom na listové zeleniny (strúhaná surová mrkva, červená repa a cibuľa, kapusta, pažítka, šalát, kel, kôpor, reďkovka, petržlen, cesnak atď.). Na večeru sa môžeme dojesť samožitným chlebom s maslom, tvarohom a cibuľou, kyslým mliekom či jogurtom (sladké mlieko nie je dovolené). Výnimočne varené ovocie ako dezert.

Pozor! Na šalát žiaden ocot ani cukor, hrozienka, citrón alebo ovocie (výnimka len pre ľudí s nedostatkom žalúdočnej soľnej kyseliny — povolené trochu citrónovej šťavy).

Čo Waerlandov systém zakazuje:

— soľ, ocot, čierne korenie, horčicu a iné ostré veci;
— kávu, čaj, tabak, alkohol;
— biely cukor (a všetko, čo ho obsahuje);
— biely chlieb (a všetko, čo obsahuje bielu múku);
— upravované, rafinované, sladené, farbené... jedlo;
— mäso, ryby, vajíčka.

(pokračovanie na 3. str. obálky)

Na obálke chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky v obci Niž. Rybnica. Postavený namiesto dreveného chrámu v roku 1908—1913. Foto: Š. Horkaj.

Christov kríž — záchrana sveta

„Krestu Tvojemu poklaňajemsja, Vladyko,
i svjatoje voskresenije Tvoje pojem
i slavim".

Naša Zem je posiata rôznymi pomníkmi, ktoré postavila láska priateľov, zarmútených rodičov alebo detí. Nájdeme pomníky, ktoré postavila vďačnosť národov osobám, ktorých slová a činy obohatili svet novými poznatkami, osobám, ktoré položili svoje životy za slobodu svojho národa, svojej vlasti. Ale na Zemi stojí aj taký pomník, ktorý nepostavila láska alebo vďačnosť, ale ľudská zloba, pomník, ktorý vztýčila k nebu ľudská nevďačnosť. Je ním svätý Kríž, ktorý bol postavený na ukrižovanie večnej Lásky.

Uplynuli tri týždne Veľkého pôstu, tri týždne počúvame kajúcny hlas chrámových zvonov, kajúcne veľkopôstne modlitby — „pomiluj mňa Bože, pomiluj mňa". Možno už niekto duchovne oslabol, je nad jeho sily postiť sa a modliť sa viac ako inokedy. Preto svätá pravoslávna Cirkev pre naše duchovné posilnenie na tretiu nedeľu Veľkého pôstu vynáša na stred svätého chrámu jedinečný pomník ľudstva — svätý Kríž, aby sme sa pred ním sklonili a duchovne, myšlienkami v ňom zalistovali ako v múdrej, veľkej a poučnej knihe, nabrali nové duchovné sily pre ďalší veľkopôstný podvih. Každý kresťan by mal mocne uprieť svoj zrak na Toho, ktorý je na ňom zobrazený. Je to sám Spasiteľ Isus Christos, vtelený Boh, ktorý teba, kresťanská duša, stvoril na svoj obraz a podobu, z lásky k tebe zanechal nebeskú slávu a stal sa človekom, prijal poníženie, potupu, utrpenie a smrť na kríži, aby nás zachránil od večného utrpenia. Z kríža potiekla prečistá a svätá krv Christova a orosila drevo kríža i našu Zem, aby ju posvätila a zbavila kliatby hriechu. Takto sa stal kríž symbolom kresťanstva, znamením nového života v Bohu prostredníctvom Jeho Syna Isusa Christa a toto znamenie ako piesok bolo rozosiate po celom svete, prišlo aj k nám a pripomína všetkým končinám sveta nekonečnú lásku Boha k človeku. Od tejto chvíle stal sa kríž nádejou kresťanstva, sprievodcom blúdiacich, lekárom nemocných, potešením trpiacich, vzkriesením mŕtvych. Kríž bol postavený nepriateľom nášho vykúpenia, aby zničil Život, ale nestalo sa tak, lebo cez kríž zažiaril nový večný život. Veľká je teda sila Christovho kríža, na ňom bol pribitý hriech sveta, premožená smrť, narušená a premožená moc

pekla, telo človeka bolo oslobodené od večnej smrti a duša od duchovného väzenia.

Keď teraz pozeráme na svätý Kríž, na toto znamenie Christovho víťazstva, nesmieme zabúdať, že nadovšetko je nám drahá Božia láska, ktorá sa v nesmiernej hojnosti prejavila v tomto znamení. „Keď budem pozdvihnutý od zeme, hovorí Christos, všetkých pritiahnem k sebe" (Jn 12, 32). Aj naša jednota s Christom sa dosahuje prostredníctvom kríža. Vždy, keď stojíme pred týmto znamením, počujeme volajúci hlas: „Keď niekto chce za mnou ísť, nech zaprie sám seba, vezme svoj kríž a nasleduje ma" (Mk 8, 34). To je výzva každému človeku a celému svetu nasledovať Christa ako Život sveta. Christos nás volá, prosí, dáva možnosť rozhodnúť sa pre tento život. Neprikazuje, nenúti, ale kto chce ísť za Ním, kto sa na to odhodlal, ten má vziať svoj kríž a nasledovať Ho, lebo On je Cesta i Pravda i Život a nikto nemôže prísť k Otcovi inak, než prostredníctvom Neho (Jn 14, 6). Znamená to, že keď chceme vstúpiť do večného života, vstúpiť k Otcovi nebeskému, do Božieho kráľovstva, môžeme to dosiahnuť iba cez Christa, lebo On je tou bránou i cestou, ktorá vedie k Otcovi.

Zaprieť seba samého znamená zriecť sa toho starého hriešneho človeka, ktorý bol obnovený cestou kríža, zanechať všetko, čo nás od Neho odvracia, vytrhnúť zo srdca to, čo nás spája s týmto svetom, s hriechom tohto sveta, s týmto dočasným životom, vykoreniť burinu hriechu zo svojej duše a vyhýbať sa každej príležitosti hriechu, čiže byť mŕtvym pre hriech a živým pre Boha, ako nás o tom poučuje svätý apoštol Pavel (Rm 6, 11).

Spasiteľ nás učí, že kríž je náš nerozlučný sprievodca v tomto živote. Nepovedal, nech zoberie svoj kríž ten, čo ho má, ale vyzval každého človeka zobrať svoj kríž, lebo každý z nás má ozaj svoj kríž: sú to naše utrpenia, pokúšenia, s ktorými sa stretávame v každodennom živote, naše slabosti a nedostatky, náklonnosti k hriechu, telesné nedostatky a choroby, bolesti telesné i duševné, naše každodenné povinnosti spojené s mnohými starosťami, ťažkosťami, úspechmi i pádmi. Je to tiež náš súkromný i rodinný život, lebo aj v ňom spolu s radosťou a potešením býva nemálo horkostí, sklamania a nepríjemností, čiže nedostatky a slabosti v podobe nespočetných ľudských problémov. Všetky tieto trpkosti a problémy tvoria náš životný kríž, ktorý, ak chceme nasledovať Christa, musíme niesť pokorne, bez reptania, v oddaní sa do vôle Božej, lebo bez Neho nemôžeme uskutočniť žiadne dielo. „Cez mnohé súženia musíme vojsť do kráľovstva Božieho" (Sk 14, 22), hovorí Božie slovo. Áno, ťažká je cesta do Božieho kráľovstva, tŕnistá, úzka, no takáto sa javí najmä v svojom začiatku, ale neskôr prináša útechu a vedie do večnej radosti, k Bohu — Prameňu každej blaženosti. Predstavme si, ako je ťažko vdove hneď po smrti jej manžela, alebo opačne, ale postupom času, po roku, po piatich tento vdovský kríž je už ľahší a menej bolestivý ako na svojom začiatku. Alebo kríž malej siroty po strate svojich rodičov, ktorý sa jej zdá neznesiteľným, ale s Božou pomocou čas od času sa stáva ľahším a postupne sa premení iba na spomienku na svojich rodičov.

Možno si povieš, drahý kresťan, prečo cesta do Božieho kráľovstva je taká ťažká a prečo kresťan má, ak chce po nej kráčať, niesť taký ťažký kríž? Keď chceme byť ozajstnými učeníkmi Isusa Christa, potom sami seba, jeden druhého i celý svoj život oddajme Christu Bohu. Príčina ťažkosti kríža nie je od Boha, ona je v nás, v hriechom postihnutej ľudskej prirodzenosti a prekonávanie hriechu a jeho dôsledkov je ťažké, ale z druhej strany spasiteľné a jediný spôsob ako sa ho zbaviť. Aj Isus Christos, hoci nevinný, keď chcel spasiť svet, musel vstúpiť do nebeskej slávy cez kríž, preto ani my nemôžeme prísť k Otcovi inou cestou, než akou išiel Isus Christos. Na konci tejto cesty, ktorou preukážeme vernosť Bohu, je Božie kráľovstvo. Christos poniesol kríž z lásky k ľudskému rodu a túto jeho lásku môžeme iba opätovať; láska si žiada opäť len lásku.

Pri pohľade na kríž nájde poučenie i potešenie a posilu každý človek a v každom utrpení, lebo kríž objasňuje podstatu utrpenia a ukazuje cestu k záchrane od každého utrpenia. Kto nadáva na svoje utrpenie, nech sa dobre pozrie na utrpenie Christovo, na Božiu Matku, ktorá stála pod krížom svojho milovaného Syna a presvedčí sa, že ani Christos ani Jeho Matka nenadávala na to, čo sa stalo, ale oddala sa do vôle Božej práve tak, ako pri zvestovaní, že bude Matkou tohto trpiaceho Syna Božieho a porozumela zmyslu kríža. Aj my sme povolaní porozumieť zmyslu kríža. Nikto nepretrpel takú bolesť ako Christos, o ktorej už starozákonný prorok napísal: „Hľaď a viď, či je niekde bolesť, ako moja bolesť" (Plač Jer. 1, 12). Si ponižovaný, osočovaný, potupený, nevinne odsúdený od zlých ľudí, od kamarátov, od kolektívu, opustený od svojich blízkych, preto sa ti zdá, že si na konci svojich síl. Ale keď sa pozrieme na opustenosť Christovu na kríži, presvedčíme sa, že sa jej nevyrovná žiadna opustenosť, žiadna nenávisť, odsúdenie, rúhanie a ponižovanie. Christos nereptal, ale miloval všetkých a modlil sa za svojich nepriateľov a prosil Otca nebeského, aby im to odpustil, lebo nevedeli, čo robia (Lk 23, 34).

V Štvrtej knihe Mojžišovej čítame (21, 4—9), ako Hospodin dopustil na reptajúci izraelský národ trest, jedovatých hadov, takže mnohí umreli. Mojžišovi Boh prikázal urobiť podobu hada a vystaviť ho na tyč. Každý uštipnutý hadom mohol sa pohľadom a nádejou pozrieť na túto podobu a nájsť záchranu. Takto sa mnohí zachránili. Bol to predobraz Christovho kríža. Každý z nás je vystavený nebezpečenstvu, uštipnutia jedovatým hadom — satanášom. Ale kríž Christov uzdraví každého chorého, vzkriesi každého mŕtveho. Ostňom smrti je hriech, pre ktorý mnohí duchovne zomierajú, ale Christov kríž je sila, ktorá môže vyliečiť každého, kto k nemu pristúpi s ozajstnou vierou v jeho spasiteľnú moc, nezahynie, ale bude žiť na veky. Prot. Michal HRUSTIČ

Stretnutie so Svetlom

Vysokopreosvietený vladyka Gregor (Chodr), metropolita Libanonských hôr, je príslušníkom arabskej pravoslávnej hierarchie. Je nielen vynikajúcim teológom a cirkevným činiteľom, ale aj spisovateľom. Svoje diela píše väčšinou arabsky. Píše tiež úvodníky do novín An-Nachar, ktoré sú najčítanejším denníkom v arabskom svete. V jednom z týchto úvodníkov, ktorý má názov Stretnutie so Svetlom, našli sme nasledujúce prekrásne myšlienky, ktoré v tomto pôstnom čase budú zaujímať každého nášho čitateľa, každého člena našej pravoslávnej Cirkvi, lebo hovoria o tom najcennejšom a najpotrebnejšom v našom duchovnom živote, v našom živom zväzku s Bohom a s Jeho svätou Cirkvou.

Dnes, v druhú nedeľu Veľkého pôstu, píše vladyka Gregor, moja Cirkev má sviatok božského Svetla a vzdáva úctu svätému Gregorovi Palamovi, ktorý bol mníchom na svätej hore Athos a potom solúnskym biskupom (14. storočie). Usiloval o hlboké poznanie zjavenej pravdy a o ozajstný prístup k Bohu cez modlitbu, ktorá sa volá m o d l i t b o u s r d c a a ktorú naplňuje Svetlo Božej prítomnosti a zbavuje ju každého nedostatku.

Boh, ktorý prebýva vo veriacom človeku, dáva mu svoje božské a nestvorené Svetlo. Boh sa zjednocuje s človekom a s jeho ľudskou prirodzenosťou nezmiešane. Boh je nestvorený, ale človek je Jeho stvorenie. Je nám cudzí každý panteizmus (= všetko je Boh). My hovoríme o nemateriálnom a nestvorenom Svetle, ktoré Boh daruje svojim verným, aby ich zbožštil v hraniciach možností ľudského bytia, lebo medzi nami a Bohom, stvorením a Stvoriteľom, navždy zostane neprekonateľný rozdiel. Ideálnym vzorom jednoty božského a ľudského je náš Spasiteľ Isus Christos.

Toto Svetlo nepredstavuje obyčajný dar od Boha v podobe stvorenej milosti, ako o tom dlho učili stredoveкí teológovia. My veríme, že už teraz sme do istej miery zbožštení Svetlom milosti a prekonávame beh času a máme závdavok večnosti v sebe. Naše zjednotenie s Bohom očisťuje a zdokonaľuje našu ľudskú prirodzenosť, umožňuje jej získať také kvality, aké predtým nemala, lebo bola v moci zla a smrti a oblieka ju do slávy. Iba toto božské Svetlo objasňuje atmosféru nebeskej slávy, v ktorej žije pravoslávna Cirkev primerane našim ľudským schopnostiam už tu na zemi. Kto prijal Ducha Svätého, už má závdavok večnej slávy, večného života a môže prijímať Chlieb tohto života, ktorým je Telo a Krv Isusa Christa.

Taký veriaci človek prebýva už tu v božskom Svetle a má v sebe viac trpezlivosti a duchovného snaženia, než ktorýkoľvek iný povrchný kresťan, ktorý si myslí, že môže byť pánom Zeme čiste pozemskými prostriedkami. Taký človek sa obzerá po množstve a po politike, od ktorej si sľubuje moc. Tieto dva protikladné názory nemôžu byť nikdy zmierené. Pre nás pravoslávnych nie je dôležité, či obstaneme a prežijeme, lebo obstáť a prežiť možno všelijako, aj s tým najdeformovanejším náboženstvom, ale či vychováme človeka pre toto božské Svetlo tu na Zemi i vo večnosti. Prežiť môžu milióny, ale spasených môže byť len veľmi málo. Spasení — to sú verní. Naším poslaním je, aby sme urobili ľudí účastníkmi božského Svetla, aby ľudia prijali toto Svetlo do svojho vnútra, do svojho srdca, do svojej duše i tela, aby sa stali živým chrámom tohto Svetla, lebo iba tak naplnia svoje poslanie v službe ľudstvu a vytvoria priestor pre spasiteľné pôsobenie Boha.

Človek, ktorý je oblečený do tohto bieleho Svetla milosti, oslobodil sa od nezdravých a hriešnych starostí o pozemské veci. Neočakáva zlé časy a ničoho a nikoho sa nebojí, lebo vie, že je nositeľom nepremožiteľného božského Svetla milosti a pravdy, z čoho plynie jeho vlastná svätosť a spravodlivosť. Je to jeho svetlý odev, o čistotu ktorého sa usiluje každý deň. Kto nie je nositeľom tohto Svetla, nemôže byť účastníkom dedičstva, ktoré sme prijali od apoštolov.

Duchovná obnova má svoje korene v Bohu, ktorý je Svetlom sveta. Táto vlastnosť môže byť videná duchovnými očami. Preto všetko na svete môže mať svoj zmysel iba vtedy, keď je v ňom priestor pre Božie pôsobenie. Ako kresťania rozlišujeme medzi večnosťou a časom, medzi Bohom a zemskými vládcami. Ale i táto zemská moc má byť v službách dobra a spravodlivosti, lebo iba tak sa môže vtesnať večnosť do kategórií času, naplniť a premeniť čas. V hraniciach času sa uskutočnilo Christovo premenenie, Jeho tela i odevu, čiže premenenie stvorených vecí.

Pravoslávne kresťanstvo neoddeľuje nestvorenú milosť od stvorenej prirodzenosti. Človek je stvorený na obraz a podobu Boha a dané je mu žiť podobným životom s cieľom postupného zbožštenia, čiže plnej účasti na Božom živote, ktorý zostáva pre nás navždy ako nevyčerpateľný prameň a cieľ života. Preto my sa pozeráme na človeka ako na bytosť, v ktorej prebýva Boh, čas odlúčenia od Boha bol Christom prekonaný a človek je opäť nositeľom Boha (bohonoscom), nositeľom Jeho Svetla.

Všetko toto vedie nás k tomu, aby sme zaujali správny postoj voči svojej otčine. Všetok náš život na Zemi je preniknutý svetlom viery, preto svojou činnosťou na Zemi môžeme a máme získavať večný život. Takýto život bude požehnaním sveta i našej práce v ňom. Sme preto „politici", ktorých rozum je orientovaný na Boha. Náš cieľ je v tom, aby Cirkev prinášala svetu božské Svetlo a cez neho prehlbovala zmysel dejín, preto „politici", ktorých rozum je orientododenných starostí o národ a spoločnosť, lebo iba On a Jeho slovo osvetľuje dejiny ľudstva. Ide o to, aby sme toto Svetlo vniesli do poriadku tohto sveta, k čomu máme v Cirkvi až príliš mnoho prostriedkov, len ich treba správne používať.

Naša teológia, podobne ako celé novozákonné náboženstvo, je paradoxná, nadlogická, navonok protirečivá: z jednej strany neprikladáme význam počtu a fyzickej moci, ale z druhej strany nie je to pre nás bezvýznamné a snažíme sa o to, aby naša prítomnosť na tomto mieste bola požehnaná, preto nám záleží na každom človeku. Považujeme to za príležitosť šíriť okolo nás energiu Premenenia (Preobraženija), ktorú nám dal Christos. My nie sme povolaní brániť a obhajovať Christa a kresťanstvo, ale ho zvestovať, lebo ono má silu obrany samo v sebe, ono je veľká Božia sila. Preto je lepšie, keď sa snažíme byť vyznávačmi a nie obhajcami Christa a kresťanstva. Obhajoba kresťanstva a násilná christianizácia napáchala toľko zla, že si to mnohokrát ani nevieme dosť dobre predstaviť. Nikto si nemôže pokoriť našu Cirkev, nikto ju nemôže uväzniť, hoci by mal k dispozícii všetky väznice sveta. Christos vstal z mŕtvych a nikto nemá nad Ním moc. Všetci, ktorí sa stali Jeho ozajstnými učeníkmi, sú novým stvorením a svet žije z ich dobra, lebo sú požehnaním sveta. Takíto veriaci nepoznajú strach zo smrti.

Máme si dobre uvedomiť, že v každom

našom postoji máme sa vždy rozhodnúť najprv pre Christa a nie pre kresťanov, pre ľudské autority, lebo toto rozhodnutie dá správny smer našim postojom k ľuďom i k svetu. Bude to Christov postoj. Po svojom vzkriesení a nanebovstúpení Christos nám odkázal, aby sme boli ľuďmi vzkriesenia a nanebovstúpenia a ako takí riešili všetky problémy sveta. Je to antinómia (protiklad), ale v Christu je ona mocná a potrebná.

Naša viera nás učí, aby sme sa nedištancovali od sveta, od jeho trpkej skúsenosti a problémov, ale práve tak sa nemôžeme dištancovať od Evanjelia, ktoré dáva zmysel životu národov i celého sveta. Kto sa dištancuje od problémov svojho národa a chce sa izolovane venovať duchovným výškam, nepozná celú pravdu. Treba sa ale vyvarovať toho, aby sme sa neutopili v problémoch sveta a namiesto bratstva a jednoty nerozsievali nedorozumenie a konflikty. Christos, ktorý obliekol svoju Cirkev Svetlom slávy ako svoje Telo v dejinách ľudstva, dáva odpoveď i na tragické problémy ľudstva, len treba tejto odpovedi dobre rozumieť.

Z myšlienok metr. Gregora vybral
prot. dr. Štefan PRUŽINSKÝ

Danilovský monastier novým centrom pravoslávia

Sovietsky štát odovzdal najstarší moskovský monastier — Danilovský — Cirkvi. Na jeho území bude náboženské a administratívne stredisko Ruskej pravoslávnej cirkvi. O dejinách monastiera hovorí hlavný architekt projektu jeho reštaurovania Igor Makoveckij.

Pred vyše sedemsto rokmi na nevysokom kopci pri rieke Moskve, na mieste jedného z prvých slovanských osídlení vznikol monastier. Založil ho knieža Daniil Alexandrovič, syn vynikajúceho ruského vojvodcu kniežaťa Alexandra Jaroslavoviča, ktorého za víťazstvo nad švédskymi rytiermi na Neve roku 1240 nazvali Nevským.

Prvý chrám monastiera postavili na počesť svätého Daniela Stĺpnika, medzi mníchmi jedného z najuctievanejších svätcov. Monastier dostal jeho meno. Prvý chrám bol drevený a podľa odhadov stál asi 400 rokov. Drevené boli pravdepodobne aj ďalšie objekty monastiera, o ktorých sa však nezachovali nijaké správy.

Prvá etapa života Danilovského monastiera sa skončila roku 1330, keď veľký knieža Ivan Danilovič, ktorý položil základy hospodárskeho a politického rozkvetu Moskvy, presťahoval mníchov do iného monastiera — Spasského. V starom monastieri ostalo len niekoľko mníchov, ktorí vykonávali bohoslužby v drevenom chráme. Pri ňom, medzi hrobmi mníchov, bol pochovaný aj zakladateľ monastiera knieža Daniil.

Počas vlády Ivana IV. (1547—1584) Hrozného bol obnovený kult uctievania veľkého kniežaťa moskovského Daniila a nariadená každoročná procesia k jeho hrobu. V tých časoch postavili aj prvý bielokamenný chrám na počesť svätých otcov, siedmich ekumenických snemov (vselenskich soborov, p. n.), čiže na počesť najstarších snemov cirkevných otcov, ktoré pravoslávna Cirkev pokladá za duchovný, ideový základ celého východného kresťanstva. Vznikal architektonický súbor monastiera, ktorý sa potom formoval niekoľko storočí až do 20. storočia.

Iný ruský cár, otec Petra I. Alexej Michajlovič roku 1652 namiesto schátralého chrámu zo 16. storočia prikázal postaviť nový murovaný chrám a umiestnil v ňom hrobku kniežaťa Daniila. Západne od chrámu vyrástla budova predstaveného monastiera, celý mníchov, služobné a hospodárske budovy. Okolo postavili kamenné múry s cimburím, nárožné, okrúhle a medzi nimi štvorcové veže.

V prvej polovici 18. storočia architektonický súbor monastiera skrášlil murovaný chrám Šimona Stĺpnika so zvonicou. V 19. storočí tu podľa projektu známeho ruského architekta I. Bového a v najlepších tradíciách neskorého ruského klasicizmu vybudovali Trojický chrám.

Na monastierskom cintoríne sú pochovaní igumeni, predstavení monastiera, profesori Moskovskej univerzity a mnohí čitatelia ruských dejín a kultúry napríklad spisovateľ N. Gogoľ, skladateľ N. Rubinštein, maliar V. Perov, Suvorovov spolubojovník D. Gorčakov...

Monastier, zdieľajúci historické osudy svojej vlasti, prežíval nielen roky rozkvetu, ale aj ťažké časy. Jeho pozemky pustošili vojská Zlatej hordy, v rokoch poľsko-litovskej intervencie drevený monastier zhorel a počas Napoleonovho vpádu utrpeli pamiatky dekoratívno-úžitkového umenia — rámy ikon a cirkevné náčinie.

V rokoch balkánskych vojen a za prvej svetovej vojny bola v Danilovskom monastieri vojenská nemocnica. Od tridsiatych rokov nášho storočia slúžil ako detský domov.

Roku 1983 sovietska vláda, na žiadosť duchovenstva, odovzdala túto historickú a architektonickú pamiatku Moskovskému patriarchátu, aby v ňom vytvoril stredisko Ruskej pravoslávnej cirkvi. V Danilovskom monastieri prebiehajú reštaurátorské práce, ktoré dokončia roku 1988 — 1000. výročiu kresťanstva na Rusi. Okrem toho na priľahlom území sa buduje rezidencia Moskovského patriarchátu a Svätej synody a hotelový komplex s konferenčnou sálou.

Danilovský monastier stojí dnes na prahu nového obdobia svojho dlhého života.

APN. Foto: O. Makarov

„Prísne teda dbajte na svoje správanie, nie ako nemúdri, ale ako múdri. Vykupujte čas, lebo dni sú zlé. Preto nebuďte nerozumní, ale rozumejte, čo je vôľa Pánova. A neopíjajte sa vínom, v ktorom je rozpustilosť, ale naplnení buďte Duchom. Hovorte medzi sebou v žalmoch, hymnách a duchovných piesňach, spievajte a plesajte Pánovi srdcom. Dobrorečte stále za všetko Bohu a Otcu v mene nášho Pána Isusa Christa“ (Ef 5, 15—20).

Slovo o mieri

Svetový Týždeň akcií za odzbrojenie, ktorý vyhlásila OSN, sa konal posledný októbrový týždeň pod čerstvým dojmom stretnutia generálneho tajomníka ÚV KSSZ Michaila Gorbačova a prezidenta USA Ronalda Reagana v Reykjavíku. Milióny sovietskych ľudí vo všetkých mes-

tách ZSSR sa zúčastnili masových zhromaždení a podpísali sa pod Kodaňskú výzvu za okamžité zastavenie všetkých skúšok jadrových zbraní a proti „hviezdnym vojnám".

Svetového týždňa akcií za odzbrojenie sa zúčastnili všetci veriaci Sovietskeho zväzu.

— — —

Správa, že v nedeľu 26. októbra sa uskutoční v Bogojavlenskom chráme v Moskve pobožnosť O mieri na celom svete zhromaždila do tohto hlavného katedrálneho chrámu Ruskej pravoslávnej cirkvi stovky veriacich, návštevníkov hlavného mesta a svetských osôb. Bohoslužbu, ktorá sa začala o desiatej ráno, slúžili najvyšší hierarchovia — členovia Svätej synody metropolita minský a bieloruský Filaret, metropolita krutický a kolomenský Juvenalij, metropolita odeský a chersonský Sergij, arcibiskup zarajský Iov, archimandrita Nifon (Antiochia), archimandrita Gavriil (Bulharsko) a iní.

Napoludnie sa rozozvučali zvony, oznamujúce príchod patriarchu moskovského a celej Rusi Pimena. Patriarcha sa k zhromaždeným obrátil slovami:

„Naša pobožnosť sa koná v súvislosti s blížiacim sa koncom roku 1986, ktorý bol vyhlásený za Rok mieru.

Pobožnosti za mier pripisujeme v týchto dňoch osobitný význam. Historickú možnosť úplného oslobodenia Zeme od zhubných jadrových zbraní v nadchádzajúcich desiatich rokoch, ktorá sa otvorila na stretnutí v Reykjavíku, nesmieme premeškať. Práve tomu boli venované konštruktívne a radikálne návrhy Michaila Sergejeviča Gorbačova. Úsilie americkej strany rozmiestniť na nebesiach smrtonosné kozmické zbrane je bezočivé zasahovanie, ktoré príkro protirečí prikázaniam nášho Pána o láske k človeku a božiemu tvorstvu.

Naša cirkev, bohatá stáročnými skúsenosťami zmierovacích bohoslužieb a verná svojej povinnosti rozlišovať príznaky doby, potvrdzuje naliehavú nevyhnutnosť zbaviť ľudstvo jadrových zbraní a volá ľud Boží usilovať sa o tento veľký cieľ. A my, synovia a dcéry našej veľkej vlasti, v našom úsilí zameranom na jej všestranný rozvoj, na budovanie sveta bez zbraní a vojen, nepoľavíme. Modliac sa a úfajúc v to, pomodlíme sa za mier na celom svete."

Po slovách patriarchu Pimena sa konala slávnostná pobožnosť:

„Vykoreňte všetku závisť, horlivosť a hnev... z ktorých pramenia sváry, zvady, nepriateľstvo a krviprelievanie — vštepujte úprimnú lásku aj pokojný a počestný život.

Modlime sa za našu krajinu, za jej vládu a vojsko, aby sme v šťastí a čistote prežili pokojný život. Daruj Hospodin mier národom zeme, požehnaj ich mierom!"

Slovo o mieri patriarchu Pimena a pobožnosť vyhlásili v dňoch svetového Týždňa akcií za odzbrojenie vo všetkých ruských pravoslávnych chrámoch v Sovietskom zväze a v zahraničí.

APN. Foto: M. Jurčenko

Z VÝZVY

veriacich Ruskej pravoslávnej cirkvi v oblasti hlavného mesta Moskvy k cirkevným činiteľom a veriacim sveta:

Drahí bratia a sestry!

V mene veriacich Ruskej pravoslávnej cirkvi v oblasti hlavného mesta Moskvy, obraciame sa k Vám s našou výzvou ihneď, kým ešte nie je neskoro, urobiť všetko možné, aby sme zachránili našu planétu pred zlovestným vesmírnym požiarom... Je to volanie nášho náboženského svedomia, ktoré Vám jednomyseľne posielame z eparchiálneho zhromaždenia, konajúceho sa pod predsedníctvom nášho arcipastiera metropolitu krutického a kolomenského Juvenalija v starobylom Novodevičom monastieri v Moskve... Sovietska krajina mnoho ráz prichádzala s konštruktívnymi návrhmi, cieľom ktorých bolo všeobecné a úplné odzbrojenie — to je jediná správna a spásonosná cesta prekonania existujúcej kritickej situácie... Vo vyhlásení z 15. januára ZSSR navrhol program postupnej likvidácie jadrových zbraní na celom svete do roku 2000... Ale americká strana zostáva hluchá k hlasu rozumu... Vysoko nebezpečná situácia balansovania na ostrí všeobecného jadrového zániku, ktorá sa v tomto období vytvorila, si nástojčivo vyžaduje bezodkladné prijatie takých opatrení, ktoré by mohli od ľudstva úplne odvrátiť túto smrteľnú hrozbu. Moratórium, schválené a dodržiavané našou krajinou, ako aj iné mierové návrhy, ktoré sú žiarivým príkladom nového politického myslenia, uka-

zujú reálnu perspektívu východiska z mučivej a zdanlivo nevyhnutnej bezvýchodiskovej situácie.

Drahí bratia a sestry! Vyzývame Vás k jednotným a aktívnym činom proti militarizácii kozmického priestoru, proti „hviezdnym vojnám", k budovaniu „hviezdneho mieru".

Cesta svätého apoštola Andreja na Kyjevské hory

(K 1000. výročiu pokresťančenia Rusi)

„Potom čo Andrej učil v Sinope, prišiel do Korsunu. Tu počul, že neďaleko od mesta Korsun je ústie Dnepra. Pretože chcel ísť do Ríma, vydal sa k ústiu Dnepra a potom hore Dneprom. A stalo sa, že prechádzal okolo jedného pahorku a vystúpil na neho. Na druhé ráno vstal a povedal svojim žiakom, ktorí boli s ním: Vidíte tie hory? Nad nimi bude žiariť milosť Božia. Raz tu bude veľké mesto a Boh tu postaví veľa chrámov. Vystúpil na tie hory, požehnal ich a postavil tam kríž. Potom sa pomodlil k Bohu a zostúpil z hory, na ktorej neskoršie vyrástol Kyjev. Potom pokračoval v ceste hore Dneprom.

Dostal sa až k Slovienom, kde dnes leží Novgorod a videl, ako tam ľudia žili, aké zvyky mali... Potom prišiel k Varjagom a nakoniec sa dostal do Ríma... Po svojom pobyte v Ríme sa vrátil Andrej späť do Sinope" (Nestorova kronika).

Hlásanie kresťanskej viery v ruskej krajine sa uskutočnilo podľa cirkevného podania v 1. storočí po narodení Christa a je spojené s menom sv. apoštola Andreja Prvozvaného (+ 70).

Keď zostúpil Svätý Duch na Päťdesiatnicu na apoštolov (33 rokov po narodení Christa), kedy dostali dar „hovoriť inými jazykmi" (Sk. 2, 4), odišiel apoštol Andrej z Jeruzalema hlásať evanjelium. „Los ho viedol do Skytie" (Origenes; + 254) na severné pobrežie Čierneho mora, kde medzi rôznymi kmeňovými zväzmi žili aj predkovia Rusov (učenci zaoberajúci sa dávnovekom ich nazývali Tauro-Skytmi).

Cirkevní historici zo 4. storočia Epifanos Cyperský a Euzebios Pamfilios, biskup cézarejský, označujú apoštola Andreja za „osvietiteľa Skytov". O tom, že kresťanstvo bolo hlásané v Skytii a Sarmatii už v prvých rokoch kresťanstva, podáva správu Tertulián (+ 240), biskup Atanázios Alexandrijský (+ 373), Ján Zlatoústy (+ 407) ako aj blaž. Jeroným Stridonský, ktorý pokračoval v písaní „kroniky" Euzebia Cézarejského a ďalší.

Raná gruzínska kronika Kartlis Zchovreba (Život Gruzínska) podáva svedectvo, že cesta sv. apoštola Andreja na sever viedla cez Gruzínsko. Na túto skutočnosť poukazujú aj niektorí neskorší byzantskí spisovatelia, ako je Sofronios, Epifanos (8. stor.). Epifanos vo svojom „Chválospeve na sv. Andreja" píše: „Pretože ťa los viedol na sever, prišiel si k Iberom a Sarmatom, Taurom a Skytom, do krajín a k národom, ktoré sú na severe od Pontu Euxeniu" (Pontus Euxenus = Čierne more). Predhistória ruskej Cirkvi je potvrdená aj v starých slovanských literárnych pamiatkach. Podáva o tom správu aj „Legenda o putovaní apoštola Andreja po Rusku".

Keď porovnáme staré správy s modernými archeologickými vykopávkami, dôjdeme k záveru, že apoštol Andrej musel podniknúť niekoľko misijných ciest. Tieto sa uskutočnili tak pred Jeruzalemským snemom, ktorý sa konal v roku 51, ako aj po ňom. Jeho cesta viedla cez Sýriu, Kapadóciu, Malú Áziu, k ostrovom v Stredozemnom mori a Egejskom mori ako aj pozdĺž čiernomorského pobrežia Kaukazu. „Skutky apoštola Andreja" hovoria, že počas svojej tretej misijnej cesty prišiel na Krym. V Chersonese (Korsun, ktorý je dnes v ruinách) založil sv. apoštol Andrej prvú kresťanskú obec a postavil prvý kresťanský chrám na východe európskeho kontinentu. Táto kresťanská obec mala na začiatku 2. storočia 2000 veriacich.

Archeológovia našli na mieste starého Chersonesu a Tanaisu pečiatky na prosfory, zbytky kamenných oltárov a bohoslužobné nádoby z 1. storočia po Christu, ktoré sú svedkami jestvovania raných kresťanských chrámov v Azovsko-Taurickej Rusi až do vpádu Gótov v polovici 3. storočia.

Čo sa týka cesty sv. apoštola Andreja hore Dneprom, staroruské kroniky hovoria, že sa vydal z Chersonesu po vode k ústiu Dnepra a odtiaľ sa dostal do oblasti stredného Dnepra, keď sa predtým vyhnul perejám na dolnom toku Dnepra. Tu žili vtedy niektoré skupiny slovanského kmeňa Poľanov.

Na úpätí Kyjevských hôr povedal apoštol Andrej svojim žiakom: „Vidíte tie hory? Na týchto horách zažiari milosť Božia; bude tu stáť veľké mesto a Boh tu dá postaviť veľa chrámov."

„Vystúpil na hory", hovorí ctihodný kronikár Nestor, „požehnal ich, postavil kríž, pomodlil sa k Bohu, odišiel z hôr, kde mal neskoršie stáť Kyjev, a cestoval ďalej po Dnepre". Prišiel do Novgorodu a Pskova, hlásal tam slovo Božie a dostal sa do osady Druzino (Gruzino), kde vztýčil svoju apoštolskú palicu.

O pobyte sv. apoštola Andreja na miestach, kde neskoršie vznikla Kyjevská Rus s jej hlavným mestom Kyjevom, svedčia už spomínaní svätí otcovia a apologéti kresťanskej Cirkvi z 3. storočia. K nim možno pripočítať aj údaje gréckych redakcií životov svätých apoštolov. Tieto svedectvá dôkladne preštudovali už metropolita Makarij, Golubinskij a iní učenci.

Okrem týchto priamych svedectiev kresťanských autorov sa dnes opierame aj o archeologické vykopávky, ktoré správam o ceste sv. apoštola Andreja na Rus nielen neodporujú, ale naopak potvrdzujú ich historickú hodnovernosť. K týmto nepriamym dôkazom patria početné nálezy rímskych mincí, ktorých slovanskí majitelia boli súčasníkmi cisára Augusta, Trajana a Marka Aurélia. Je pozoruhodné, že sa náleziská týchto mincí koncentrujú v miestach budúceho Kyjeva a v oblasti stredného toku Dnepra, ktorá sa neskoršie stala jadrom Rusi. Podľa toho mali tu usadení Slovania styky s antickým svetom už v prvom tisícročí po Christu a v antickom svete boli dobre známi. Podľa dobre doložených názorov učencov končili sa práve na mieste terajšieho Kyjeva južné obchodné cesty. Tú z nich, ktorá viedla hore Dneprom, používali Gréci už v 1. tisícročí pred Christom (B. A. Rybakov, Kijevskaja Rus i russkije kňaženstva 12.—13. veka, Moskva 1982, s. 96; P. P. Toločko, Roľ Kijeva v obrazovanii Dnevnerusskogo Gosudarstva v knihe: Stanovlenije ranefeodaľnych gosudarstv, Kiev, 1972, s. 125). Práve po nej sa podľa podania uberal sv. apoštol Andrej na sever.

Nakoľko na jednej strane úzke kultúrne a hospodárske vzťahy medzi slovanskými kmeňmi na východoeurópskej rovine a Rímskou ríšou jestvovali už v 1. storočí po Christu a na druhej strane učeníci a apoštoli Isusa Christa sa rozišli do všetkých koncov sveta, aby privádzali všetky národy k ich Pánovi a Učiteľovi, je misijná činnosť sv. apoštola

Andreja v Rusku potvrdená zo všetkých strán.

K ceste sv. apoštola Andreja na Rus metropolita minský Filaret poznamenáva: „To, že sv. apoštol Andrej Prvozvaný priniesol posolstvo o vzkriesení Christa do našej krajiny, nie je žiadnou fikciou, ako si, žiaľ, mnohí myslia, ktorá by prezrádzala domýšľavosť a túžbu našich predkov po sláve. Naopak, táto misijná cesta apoštola je historickým faktom, ktorý je overený starými písomnými prameňmi a potvrdený výsledkami archeologických vykopávok, ktorý zostal po celé storočia živý v pamäti nášho ľudu až ho napokon písomne zachytil ctihodný Nestor na stránkach kroniky našej krajiny.

Pre každého pravoslávneho kresťana v našej vlasti dokazuje misijné dielo apoštola na našej zemi pôvodnosť a nezničiteľnosť pevného zapojenia našich predkov do ekumenického pravoslávia, ktorí ako jeho viditeľnú zálohu mali po storočia relikviu (pravú ruku) svätého apoštola Andreja. Túto relikviu poslal do Ruska ekumenický patriarcha Partenios a uchovávala sa v hlavnej svätyni našej krajiny, v katedrále Zosnutia Panny Márie v moskovskom Kremli."

Po sv. apoštolovi Andrejovi kázal v Rusku evanjelium iný učeník z počtu sedemdesiatich. Bol ním sv. Kliment Rímsky, ktorého poslal do vyhnanstva do Chersonesu v roku 99 rímsky cisár Trajan. Našiel na Kryme už spomínanú obec 2000 kresťanov, čo znamená, že kázanie sv. apoštola Andreja na Kryme bolo korunované úspechom. Biskup Kliment zväčšil duchovné dedičstvo sv. apoštola Andreja. Tri roky tu pokračoval v budovaní kresťanskej obce.

Svätý mučeník Kliment Rímsky († 101), mučeníci Innas, Pinnas, a Rimmas (1.—2. storočie), sedem svätých chersonských mučeníkov — Basilios, Efrém, Kapiton, Eugenios, Etérios, Elpidos a Agazodoros (4. storočie), Filip, biskup chersonský, ako aj Kadmos, biskup bosporský (účastníci 1. všeobecného snemu v Nicei v roku 325), rímsky pápež Martin Vyznavač († 655), ctihodný Maxim Vyznavač († 662), biskup Štefan, arcibiskup surožský († okolo 790) ako aj apoštolom rovní Cyril († 869) a Metod († 885), učitelia Slovienov — to sú mená tých, ktorých matka Cirkev — všeobecná Cirkev — spája so svojou dcérou ruskou Cirkvou a týmto aj našou pravoslávnou Cirkvou.

Ďalšiu christianizáciu Ruska prekazil vpád Gótov v polovici 3. storočia. Vpády Hunov, Avarov, Chazarov a iných kočovných národov boli veľkou prekážkou pokojného vývoja východných Slovanov, ktorí boli nútení opustiť priestory Čierneho mora a Azovského mora a hľadať úkryt v hustých lesoch východoeurópskej roviny alebo odísť až na Balkán.

P. T.

„Bože, Ty si môj Boh, ja Teba hľadám; po Tebe žízni moja duša. Po Tebe prahne moje telo ako zem suchá a bez vody, vyprahlá. Tak som Ťa vyzeral vo svätyni, aby som videl Tvoju moc a slávu. Lebo Tvoja milosť je lepšia ako život a moje pery velebiť Ťa budú. Tak Ťa budem žehnať za svojho života a v Tvojom mene budem dvíhať dlane . . . Duša mi k Tebe priľnula a Tvoja pravica ma podopiera" (Ž 63, 1—9).

Pravoslávna Cirkev v arpádovskom Uhorsku

„V tvojej krajine je iba jeden latinský kláštor, ale veľa gréckych . . ."
(Z listu pápeža Inocenta III. uhorskému kráľovi Imrichovi z roku 1204.)*

Mnohí západne orientovaní historici predpokladajú, že sv. Metod zanechal Veľkomoravskú cirkev neorganizovanú. Príčinou takýchto záverov je skutočnosť, že zdôrazňujú iba tie miesta v Živote sv. Metoda, kde sa hovorí o jeho vzťahoch k Rímu. Nevšímajú si pritom iné historické udalosti a zvlášť štyri dôležité kapitoly, ktoré pojednávajú o posledných rokoch Metodovho života, ktoré však životopisec zapísal s presnou chronológiou. Je to: 1. Metodova cesta do Carihradu; 2. dokončenie prekladov sv. Písma, svätootcovských a cirkevnoprávnych kníh; 3. stretnutie sv. Metoda s uhorským „kráľom"; a 4. voľba nového metropolitu veľkomoravskej Cirkvi v osobe veľkomoravského rodáka sv. Gorazda. Tieto udalosti autor Života sv. Metoda zaznamenal v XIII., XV., XVI. a XVII. kapitole.

Aj keď sme sa predtým podrobnejšie zoznámili s XIII., XV. a XVII. kapitolou Života sv. Metoda, zopakujme si stručne ich obsah, keďže uvedené kapitoly navzájom úzko súvisia. Tak XIII. kapitola hovorí, že sv. Metod štyri roky pred svojou smrťou navštívil Carihrad, keď sa definitívne presvedčil, že z Říma nemôže očakávať pomoc pri zriadení samostatnej Cirkvi na Veľkej Morave. Účelom jeho cesty do Carihradu bolo vyžiadanie súhlasu Carihradského patriarchu so zriadením Veľkomoravskej cirkvi a vysvätenie biskupov. Carihradský patriarchát Metodovu prosbu (v staroslovanskom originály molitvu) splnil, súhlasil so zriadením samostatnej Veľkomoravskej cirkvi a vysvätil pre Veľkú Moravu na biskupa Gorazda, Klimenta a snáď aj ďalších kandidátov. Ďalšia XV. kapitola nadväzuje bezprostredne na XIII. kapitolu a pojednáva o urýchlenom preklade nepreložených častí sv. Písma a kníh, ktoré sv. Metod so sebou doniesol z Carihradu a ktoré potrebovala novozriadená Veľkomoravská cirkev pre svoj liturgický život, náboženskú výchovu veriacich a bohoslovecku prácu. A napokon kapitola XVII. hovorí o voľbe nového metropolitu Veľkomoravskej cirkvi, ktorý mal viesť novú miestnu Cirkev po Metodovej smrti.

Veľmi dôležitá pre Veľkomoravskú cirkev je však aj XVI. kapitola Života sv. Metoda. Pre jej dôležitosť a závažnosť ju budeme citovať celú. „A keď prišiel do krajov dunajských, kráľ uhorský ho chcel vidieť. A hoci niektorí hovorili a mysleli, že sa nevyslobodí od neho bez muky, išiel k nemu. On však, ako sa sluší vladárovi, tak ho prijal úctivo a slávnostne s radosťou. Zhováral sa s ním, ako sa slušalo takým mužom rozhovory mať, prepustil ho s láskou, pobozkal ho, dary dal veľké a povedal mu: Spomeň si na mňa, ctihodný otče, zavše vo svojich modlitbách".

Boto to druhé stretnutie sv. Metoda s uhorským náčelníkom počas diplomatických a misijných ciest slovanského apoštola. Prvé stretnutie sa uskutočnilo okolo roku 861 neďaleko byzantského mesta Chersones na Kryme, pri ktorom sv.

---

* Quia vero nec novum est, nec absurdum, ut in regno tuo diversarum nationum, uni domino in regulari habitu famulentur, licet unum sit ibi Latinorum coenobium, quum tamen ibidem sint multa Graecorum.

Cyril pokrstil uhorského náčelníka za asistencie svojho brata Metoda. Druhé stretnutie sv. Metoda s iným uhorským náčelníkom, tentokrát už niekde v našej oblasti pri Dunaji, sa uskutočnilo medzi rokom 883 a 6. aprílom 885, teda pred Metodovou smrťou.

Netreba zabúdať, že sv. Metod bol predovšetkým Byzantíncom a Byzantínci sa s Uhrami stretávali v oblastiach južného Ruska a v okolí Čierneho mora už v dobe cisára Justiniána. Byzantská diplomácia iste pozorovala ich pohyb, keď pod tlakom Pečenehov sa vydali na západ, obišli Bulharsko a cez Verecký priesmyk sa dostali do oblasti stredného Dunaja. Byzantínci vedeli, aké nebezpečenstvo hrozí Veľkej Morave a Veľkomoravskej cirkvi a preto počas pobytu sv. Metoda v Carihrade iste upozornili sv. Metoda na tieto skutočnosti.

To bol pravdepodobne tiež dôvod Metodovho stretnutia s uhorským náčelníkom. Zo Života sv. Metoda vidíme, že došlo k rokovaniu. Uhorský náčelník videl v Metodovi predovšetkým byzantského diplomata, ale aj kresťanského biskupa. S kresťanmi sa niektoré uhorské kmene stretávali už predtým a byzantské kresťanstvo poznali. Zo života sv. Metoda nevyplýva, o čom sa obaja rozprávali, ale z rozprávania životopiscu je zrejmé, že sa jednanie skončilo pre sv. Metoda úspešne, keď uhorský náčelník poprosil sv. Metoda o modlitby a prepustil ho s mnohými darmi. Možno však usúdiť, že sv. Metod dojednal s uhorským vojvodcom, ktorým mohol byť aj Arpád (Moravcsik) akýsi „pakt o neútočení", ktorý mal zrejme zabezpečiť mier pre Veľkomoravskú ríšu a pokojný rozvoj pravoslávnej Cirkvi na Veľkej Morave. Zdá sa, že Arpád slovo dodržal a na Veľkú Moravu do konca života Svätopluka nezaútočil, ale svoje útoky viedol do Franskej ríše a do Itálie. Ba práve naopak sa Uhri spočiatku stali spojencami Moravanov. Tak nemecký arcibiskup Teotmar vo svojom liste z roku 900 sa sťažuje pápežovi Jánovi IX. na Moravanov, že sa spojili s Uhrami. V jeho liste sa píše: „... sami prijali medzi seba nemalý počet Uhrov".

Veľká Morava zanikla ani nie tak v dôsledku útokov starých Uhrov ako skôr pre nesvornosť veľkomoravských náčelníkov, ktorí sa k Uhrom často pridávali ako napr. Bugat a Dorsac. Preto nemožno ani hovoriť o zániku Veľkomoravskej cirkvi, ale skôr o jej kontinuite tentokrát už pod uhorskou vládou. Historik Halaga hovorí, že „Maďari nezničili cyrilometodské kresťanstvo". Uniatský historik Kontratovič dokonca tvrdí, že Slovensko bolo pri príchode Uhrov rozdelené do troch biskupstiev slovenského obradu. A rektor uniatského seminára Barbareum vo Viedni, Peleš, vo svojom diele Istorija Russkoj Cerkvi tvrdí, že do doby Štefana (997—1038) bolo v Uhorsku sedem grécko-slovanských biskupstiev. Zničenie veľkomoravskej cirkevnej architektúry nespôsobili ani tak Uhri ako skôr nemecké útoky na Veľkú Moravu ku koncu IX. a na začiatku X. storočia. Kde boli tieto pravoslávne biskupstvá, Peleš neuvádza, ale Kontratovič a ďalší uniatskí historici ich umiestňujú do Bratislavy, Nitry a Spiša.

Je zaujímavé, že sa Uhri neobrátili so žiadosťou o kresťanských misionárov do Ríma, ale do Carihradu. Carihradský patriarcha Teofilakt im roku 956 určil za biskupa Hierotea, ktorý založil v Uhorsku prvé maďarské pravoslávne biskupstvo. Tento biskup pokrstil potom niektorých členov arpádovskej dynastie. Listina hovorí, že tento, „keď prišiel do tých krajín", ukázal mnohým cestu z barbarských omylov ku kresťanskej pravde". Moravcsik hovorí, že toto nové biskupstvo bolo zrejmé jedným z tých misijných biskupstiev, ktoré Byzancia zorganizovala na obrátenie" barbarských území medzi Slovanmi". Úlohou nového biskupa bolo obrátiť Uhrov do byzantskej Cirkvi a priviesť ich do orbitu Byzantskej ríše. Biskup Hieroteos mal aj nástupcov. Spomína sa istý Teofilakt, ako o tom svedčí pečať z 11. storočia s obrazom sv. Dimitrija s nápisom „Pane, pomáhaj Teofilaktovi, biskupovi Turkev". Byzantínci nazývali Uhrov Turkami. O pokrstení Uhrov carihradskou Cirkvou hovorí informácia, napísaná v staroslovenčine, kde sa hovorí toto: „Keď videli (Uhri) všetky tieto národy (Slovanov) a keďže boli v spojení s Grékmi, ktorých považovali za múdrejších, rozhodli sa obaja vojvodcovia Paeonov (t. j. Uhrov) so svojimi armádami z božského nadšenia ísť do Carihradu s veľkou láskou a pokorou a prijať kresťanstvo a pokoj poskytovaný slovami Božieho rozumu, ktorého boli veľmi dôstojní. Keď prijali krst a evanjelium, vrátili sa k svojmu ľudu. Ale skôr než grécki biskupi prišli do ich krajiny, aby ich vyučovali slovám Písma, jeden z ich vodcov, Štefan, zomrel naplnený kresťanskou vierou. Urobil veľa, aby sa zapáčil Bohu a vrátil sa v pokoji do nebeského kráľovstva". Z listiny je vidieť, že do Uhorska prišlo viacero pravoslávnych biskupov, ktorí tam obracali Uhrov na kresťanskú vieru. Pokrstenie uhorského panovníka Gyuly malo ďalekosiahle dôsledky a medzi Uhrami uľahčilo misijnú prácu. Pre Uhrov bolo celkom prirodzené prijať pravoslávnu vieru, pretože národy, medzi ktorými sa usadili, boli Rusi, Bulhari, Srbi, Slováci a Rumuni a ti boli od počiatku pravoslávni. Aj za ďalších uhorských vládcov prichádzali do Uhorska grécki kňazi napríklad za vlády Štefanovho otca Gézu, keď grécky pravoslávny biskup pokrstil Štefanovu matku Šarlotu. Aj ďalšia listina dokazuje, že pravoslávne kresťanstvo z Byzancie bolo pri dvore Gézovho syna Štefana I. Zachovala sa v prepise z roku 1109 za vlády uhorského kráľa Kolomana. Podľa týchto prameňov založil uhorský kráľ Štefan ženský monastier Božej Matky vo Vesprime a dal mu dary a privilégiá, čo je zrejmé z úvodu tohto dokumentu: Ja, Štefan Kresťan, kráľ celého Uhorska, zriaďujem, organizujem a budujem monastier patriaci vesprímskemu arcibiskupstvu na počesť Božej Matky; dávam do neho mníšky pre moju spásu a spásu mojej ženy, deti a celej Panónie..." Podľa štýlu listiny napísal tento dokument nejaký grécky kňaz pri kráľovskom dvore, čo svedčí o vplyve pravoslávnej Cirkvi na uhorského panovníka. Iným zaujímavým údajom je to, že sa v listine spomína vesprímske arcibiskupstvo, čo tiež znamená, že v Uhorsku bolo viacerých pravoslávnych biskupstiev, ktoré podliehali arcibiskupovi vo Vesprime. Tento dôkaz ako aj iné pramene vtedajšej doby svedčia o byzantskom cirkevnom vplyve na uhorský kráľovský dvor v 11. storočí.

Ďalším veľkým pravoslávnym monastierom v Uhorsku bol vyšehradský monastier, ktorý založil uhorský kráľ Andrej I. Monastier na Vyšehrade bol zasvätený sv. apoštolovi Andrejovi. Zakladateľ monastiera povolal do neho pravoslávnych mníchov z Kyjevsko-pečerskej lavry, ale aj z mníšskej osady (skitu) pri Zebegényi. Monastier sv. Andreja na Vyšehrade mal úzke spojenie so Sázavským monastierom v Čechách. Uchýlili sa do neho roku 1055 pravoslávni mnísi zo Sázavy, zostali tam až do roku 1061, keď sa vrátili späť do Čiech. Vo Vyšehradskom monastieri boli prechodne umiestnené telesné pozostatky ruských svätcov Borisa a Gleba, kým neboli prenesené do Sázavského monastiera. Monastier vyvíjal rozsiahlu literárnu čin-

nosť. Boli tu prepísané aj Pražské hlaholské zlomky a možno aj iná literatúra z veľkomoravského obdobia.

Ďalšie pravoslávne monastiere boli pri Blatenskom jazere. Tieto tu jestvovali už od čias sv. Metoda ako skity, to je pustovne. Maďarskí historici poukazujú na skutočnosť, že sa podobajú skitom na Athose alebo na monastiere v Kyjeve, Pskove a na iných miestach. Ešte aj dnes sa tam ukazujú jaskyne, v ktorých žili pravoslávni mnísi. Jaskynná kaplnka má rysy pravoslávneho chrámu a názov miesta Petra. Podľa toho vedci usudzujú, že sa tamojšia mníšska osada podobá na byzantské skity na Athose. Podľa mena Petra je tu príbuznosť s monastierom Simonopetra na Athose. V centrálnom Uhorsku jestvovali ešte aj ďalšie pravoslávne monastiere, ako je monastier v Pazstó, monastier z 13. storočia. Názov monastiera je odvodený od mena pravoslávneho svätca Pantelejmona, v skrátenej podobe Pendelis, čo nám pripomína súčasný pravoslávny monastier Pendeli pri Aténach.

P. T.

(Pokračovanie)

Ešte raz o našom cirkevnom ľudovom speve

Spev bol v minulosti neraz jedinou úľavou pri znášaní krívd, bolestí, prostriedkom na ich zabudnutie, silou na pozdvihnutie ubitého človeka a posilou ako ďalej žiť. Aj dnešný spev pomáha zabúdať na každodenné problémy, o čom v chráme spievame slovami: „...vsjakoje nyni žitejskoje otložim popečenije" (odložme teraz všetky svetské starosti). Pravda, dnes nemáme také problémy ako v minulosti, ale aj tak každý deň prináša mnoho starostí všade tam, kde žijú ľudia, príjemných i nepríjemných. Niektorých sa len tak skoro nemôžeme zbaviť, vlečú sa za nami.

V našom ľudovom speve sa odrážajú ťažké životné problémy, položenia: je tu odpor proti utlačovateľom a túžba lepšie žiť, slobodne dýchať a pracovať, rozvíjať svoje schopnosti a talenty. Pranieruje sa v nich faloš, nevera, nespravodlivosť a neprirodzenosť. Aj najchudobnejší človek bol v speve bohatý, mocný a smelý. V cirkevnoslovanskom ľudovom speve je obsiahnutá pravoslávna viera, pravoslávne učenie, pravoslávna duchovnosť, je tu vyjadrená veľká túžba po spáse a večnom živote. Hovorí sa tu o Božích pravdách, o Bohu Stvoriteľovi, o Jeho dobrotivosti a láske k nám, o Božom milosrdenstve, o Svätej Trojici, Bohorodičke, anjeloch, svätých, cirkevných učiteľoch a vôbec o všetkom, čo je predmetom našej viery, nášho vyznania. Preto nad týmito textami sa treba pri speve aj zamýšľať.

V našich chrámoch sa zachoval do značnej miery pôvodný cyrilometodský spev, hoci súčasne treba priznať, že sa tento spev postupom času zdokonaľoval, prehlboval až do dnešnej jeho podoby, obohacoval sa o niektoré nové melódie. Znalci však dokážu bez väčších ťažkostí oddeliť to pôvodné od neskoršieho. Už aj preto, že sa v poslednej dobe táto otázka stala predmetom odborného štúdia v Ruskej pravoslávnej cirkvi, Bulharskej pravoslávnej cirkvi, Srbskej pravoslávnej cirkvi a Gréckej pravoslávnej cirkvi. Zrovnávacie štúdie priniesli prekvapujúce výsledky. Medzi nám dobre známe práce z tejto oblasti patrí práca znalcu tejto problematiky a profesora Leningradskej duchovnej akadémie N. Uspenského.

Treba povedať, že spev je ozaj najúprimnejším prejavom toho, čo je v človeku. Keď k tomu pripočítame presné pravoslávne učenie a pravoslávnu duchovnosť, nie div, že takéto cirkev. piesne vedia povzniesť a uchvátiť srdce i city človeka, čo sa slovami ani nedá vyjadriť. Medňanský v Horňayrovom Archíve píše: „Ľudová pieseň nie je hra alebo svojvoľný návyk, s ktorým laškujú záhaľčiví ľudia, ale rečou a najvernejším výrazov citov" (V. Urbancova, Počiatky slovenskej etnografie, Bratislava 1970, str. 109). Spev v našich chrámoch má byť výrazom našej viery, predsavzatia, túžby a nádeje na večný život. Preto i v speve prežívame počiatky kráľovstva Božieho tu na zemi.

Cirkevnoslovanský ľudový spev má tu výhodu, že môžu sa ho účastniť všetci veriaci, od najmladšieho po najstaršieho. Takýto spev je predpokladom aktívnej účasti na bohoslužbe a umocňuje duchovný zážitok z tajomstva, ktoré sa v bohoslužbe sprítomňuje a udeľuje celému Božiemu ľudu. Tak bolo aj v prvotnej Cirkvi, kde všetci veriaci spievali žalmy a duchovné piesne. Svätý apoštol Pavel takto nabadal kolosenských kresťanov: „Slovo Christovo nech prebýva vo vás bohate; vo všetkej múdrosti učte a napomínajte sa žalmami, hymnami, duchovnými piesňami a vďačne spievajte v srdciach Bohu!" (Kl 3, 16). Cirkev je verná tomuto odkazu dodnes. Tak nás tomu učili aj sv. bratia Cyril a Metod. Pavol Spišák o tom napísal: „Vás Boh k slovenskému rodu poslal z diaľky od východu: Vy starcov, vy našu mlaď, naučili zbožne spievať: Hospodi pomiluj!".

Zdedili sme po našich predkoch cirkevnoslovanský ľudový spev, drahocenný poklad, prijatý akoby z rúk sv. Cyrila a Metoda. Treba nám odkrývať ešte stále málo známu históriu, ktorá sa týka našej minulosti. Pravoslávni veriaci na Slovensku zostali verní tomuto dedičstvu, stali sa strážcami tohto dedičstva aj v speve. Treba sa tomuto spevu opäť venovať, aby neupadla jeho krása, aby neupadla kultúra tohto spevu, lebo bez týchto vlastností nebude plniť svoje poslanie pri bohoslužbe, nebude uľahčovať prijať a osvojiť si to, čo bohoslužba tajomne dáva každej veriacej duši, nebude duchovne povznášať, nebude priťahovať. Preto nestačí o tomto speve len písať, vyzdvihovať, chváliť, zdôrazňovať jeho starobilosť a pôvodnosť, ale treba ho ovládať, cítiť jeho krásu, silu i poslanie, jeho ľubozvučnosť, duchovnosť, modlitebnosť. Treba dbať o to, aby cirkevný spev znel prirodzene, čo je možné len vtedy, keď veriaci vnikajú do jeho krásy od malička, aby plnil svoju úlohu v chráme: pre uspokojenie nášho duchovného života, dôstojné oslavovanie Boha, na čo upozorňujú vyššie citované slová sv. apoštola Pavla, pre posilu misie Cirkvi a svedectvo o cyrilometodskej tradícii. Prirodzenosť spevu zaručuje jednotné spievanie, keď sa jednotlivec nesnaží vyniknúť, čiže, keď spievame akoby jeden človek, keď zbytočne nezrýchľujeme spev, lebo duchovne nestačíme prežiť to, čo slová piesne poskytujú, keď zbytočne nepreťahujeme, aby sa naša myseľ nerozptyľovala po okolí. Práve tak treba dbať na prednesené texty evanjelia, apoštolských listov, žalmov a iných častí Písma svätého alebo liturgických textov, ktoré sa čítajú, aby im ľud rozumel, lebo je to podmienka aktívnej a ozajstnej účasti na bohoslužbe. Tu platí zásada apoštola Pavla: „V cirkvi radšej chcem pre-

hovoriť päť slov zrozumiteľných, aby som aj iných poučil, než desaťtisíc slov nezrozumiteľným jazykom" (1 Kor 14, 19). Tak zrozumiteľne, ako by tieto slová hovoril dnes sám Ísus Christos alebo svätý apoštol Pavel. Naše piesne sú zbudované na slove Božom, preto treba usilovať o úctu k nim a zrozumiteľnosť, aby budovali duchovný život, „aby sa Cirkev budovala" (14, 5). Sú v bohoslužbe momenty, kde je potrebné spievať pomaly, vyžaduje to vážnosť momentu i úloha kňaza, ktorý má svoje modlitby, ktoré by mal čítať dôstojne a prežívať s celou Cirkvou tajomstvo bohoslužby, pravdy, ktoré tieto modlitby sprostredkujú. Boli časy, keď kňaz tieto modlitby čítal nahlas v mene všetkého ľudu Božieho, lebo tak sú aj zostavené. Boží ľud na tieto slova odpovedal: Ámen!

Cirkevný spev je aj dnes „zdrojom vody živej", vyznačuje sa neskalenou čistotou, zdroj, ktorý nevysychá. Je ako kvetnatá lúka, ako liečivý korienok, je ozvenou krásy na strunách srdca, krásy Božieho života, preto uchváti každého, i toho, čo ho spieva, i toho, čo ho počúva. Preto nepozerajme nečinne na všetko to, čo tomuto spevu dnes chýba, ale urobme všetko pre jeho oživenie, aby zaznel vo svojej pôvodnej kráse, sile a sviežosti, lebo v tom je jeho sila, v tom je jeho význam pre duchovný život dneška.

Prot. Štefan HORKAJ

Ťažkosti na ceste k jednote

Práca zmiešanej medzinárodnej komisie pre dialóg medzi pravoslávnou a rímskokatolíckou Cirkvou pokračovala v roku 1985 prácou podkomisií. Boli ustanovené tri podkomisie a stretli sa postupne v Opole (Poľsko), Ríme a v Bari. Témou boli otázky kňazstva v súvislosti s apoštolskou postupnosťou a jej vzťahom k jednote Cirkvi. Písomné materiály pracovných komisií spracovala zmiešaná koordinačná komisia, ktorá sa zišla v poľskom Opole a vypracovala návrh textu, o ktorom malo rokovať plenárne zasadanie zmiešanej medzinárodnej komisie pre tento dialóg koncom mája a začiatkom júna 1986 v talianskom meste Bari. Ale v čase prípravy tohto zasadania objavili sa opäť negatívne faktory, ktoré do značnej miery ovplyvnili priebeh tohto zasadania. Zástupcovia niektorých pravoslávnych Cirkví do Bari vôbec neprišli, niektorí odišli za niekoľko dní po jeho otvorení a zasadanie neprinieslo očakávané výsledky. Aká bola príčina vzniku takejto situácie? Príčin bol viac, ale najviac znepokojilo pravoslávne Cirkvi nové narastanie agresívneho unionizmu, namiereného proti jednotlivým miestnym pravoslávnym Cirkvám, čo sa v konkrétnej forme prejavuje aj u nás.

K poznaniu priebehu novodobých vzťahov medzi pravoslávnou a rímskokatolíckou Cirkvou môže v istom zmysle poslúžiť nedávno vydaná dokumentácia ciest a vyhlásení terajšieho pápeža Jána Pavla II., ktoré sa týkajú vzťahov k pravoslávnej Cirkvi. Takou cestou je pápežova návšteva Turecka v roku 1979, počas ktorej sa stretol s carihradským patriarchom Dimitriosom I. Knihu dokumentov pod názvom Jan Pawel II w dialogu miłości z Kościołem wschodnim vydalo nakladateľstvo PAX. Spracoval ju A. Polkowski, ktorý vybral okrem výrokov terajšieho pápeža o pravoslávi aj dokumenty pochádzajúce od pápeža Jána Pavla II. pred jeho cestou do Carihradu a od pápeža Pavla VI. v súvislosti s rokovaním a výmenou stanovísk s patriarchom Athenagorasom I.

Obsiahlu publikáciu uvádza zasvätená štúdia známeho teológa prof. W. Hryniewicza pod názvom Kresťanský Východ a Západ: od schizmy k dialógu. V tejto štúdii prof. Hryniewicz rozoberá príčiny, ktoré priali v minulosti cirkevnému rozdeleniu, narastaniu výlučnosti na obidvoch stranách a sporom o primát v Cirkvi. Ďalej sa podrobne zaoberá dôsledkami rozkolu (napr. križiackymi výpravami, ktoré prehĺbili rozdelenie kresťanstva) a pokusmi o prekonanie roztržky, ktoré neboli úspešné, lebo unionizmus ako metóda spojenia s Rímom sa neosvedčil a rozdelenie ešte viac prehĺbil. Zo strany pravoslávnych Cirkví bol vždy a odôvodnene chápaný ako zrada Matky Cirkvi. Ďalej autor načrtol pohyb obidvoch strán k dnešnému pojmu „Cirkvi — sestry", čo sa ešte len má realizovať vo vzájomnej láske a v otvorenom dialógu medzi Cirkvami. Autor si odôvodnene kladie otázku, či máme nejaké právo žiť v rozdelení, a domnieva sa, že dialóg sa musí vážne zaoberať všetkými ťažkosťami, nevyhýbať sa im, hoci niektoré sú delikátne a mohli by vyvolať podráždenie, lebo sa nahromadili v čase niekoľkostoročnej vzájomnej odlúčenosti a izolácie a mnohí si na to zvykli ako na neodvolateľný stav. To im nedovoľuje pozrieť sa na vec očami evanjelia a potrieb dnešnej situácie, ktorá si vyžaduje jednotu Cirkvi. Vyjadruje nádej, že naše rozdelenie „nesiaha až do neba", čo kedysi vyslovil slávny moskovský metropolita Filaret. Päťdesiatstránkový elaborát zakončený v roku 1980 — práve keď začal skutočný dialóg medzi obidvoma Cirkvami, je ladený optimisticky. Významné a nádejné je, aby jediným kritériom práce dialógu bola výlučne p r a v d a. Preto trochu rušivo pôsobia dvakrát uvedené výroky Jána Pavla II., že poľské kraje boli „vždy pohostinné pre tie tradície, ktorých počiatky siahajú do Nového Ríma — Konštantinopolu..." (str. 5 a na záložke), čo čítame neveriac vlastným očiam, lebo dobre poznáme túto historickú „pohostinnosť" i jej prejavy voči našim pravoslávnym susedom v Poľsku v minulosti i dnes. Aj takéto tendenčné výroky sú svedectvom o tom, s akými problémami sa teologický dialóg stretáva. Najnovší vývoj situácie vzťahov medzi našimi Cirkvami to iba potvrdzuje, hoci naším prianím je, aby tomu bolo práve naopak. My sa dialógu nezriekame, ale chceme, aby jeho kritériom bola teologická a historická pravda a jej odhaľovanie, aby sa dialo v duchu bratskej lásky. Falošný ireneizmus nikam nevedie. Nový rozkol na pôde dialógu bol by horší ako rozkol v roku 1054.

Prot. Pavel ALEŠ

„Nech sa nikto vo svojom počínaní nedopúšťa prechmatov a neoklamáva brata, pretože pomstiteľom toho všetkého je Pán... Lebo Boh nás nepovolal k nečistote, ale v posvätení. Kto teda týmto pohŕda, nie človekom pohŕda, ale Bohom, ktorý vám aj dáva svojho Ducha Svätého" (1 Ts 4, 6—8).

Čo si môžeme prečítať

Rok 1985 bol pre nás rokom jubilejným. Uplynulo totiž 1100 rokov od smrti svätého Metoda, veľkomoravského arcibiskupa. Naša pravoslávna Cirkev žila plne týmto výročím. Uskutočnili sa slávnostné zasadania za účasti predstaviteľov sesterských pravoslávnych Cirkví, zvláštne sympózium v Prahe a liturgické slávnosti v Stropkove, potom to boli oslavy v jednotlivých eparchiách a na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove. Na týchto akciách sme privítali zahraničných hostí. So zvláštnym pocitom vďaky sme vítali predstaviteľov Gréckej pravoslávnej cirkvi, odkiaľ k nám prišli svätí bratia Cyril a Metod.

Majúc na zreteli toto jubileum, naša Cirkev vydala historickú štúdiu — Jubilejní sborník, ktorej obsahom sú práce našich a zahraničných autorov s cyrilometodskou tematikou. Keďže sa počas osláv smrti svätého Metoda zhromaždili veľmi cenné materiály, bolo rozhodnuté, aby boli pojaté do Pravoslávneho teologického zborníka č. XIII, ktorý vydalo ÚCN v Prahe v štvrtom štvrťroku 1986. Sú v ňom publikované tiež prejavy, ktoré odzneli na spomínaných cirkevných slávnostiach a zaujímavé štúdie zamerané na misijnú činnosť svätých bratov na Veľkej Morave.

Jeho Blaženosť Dorotej, metropolita pražský a celého Československa, je autorom úvodného článku, ktorý má názov: „Vplyv moravskej misie na Pravoslávnu cirkev v Československu". Vladyka metropolita analyzuje historické svedectvá a prichádza k veľmi dôležitým záverom. Veríme, že mnohí sa oboznámia s jeho obsahom i s celým zborníkom, ale aj napriek tomu dovolíme si citovať niektoré jeho myšlienky, ktoré sa priamo vzťahujú na pravoslávnych veriacich žijúcich na východnom Slovensku: „Po potlačení slovanskej Cirkvi na Morave zostalo východné Slovensko verné „starej viere". Zachovalo pravoslávie, staroslovienskyjazyk a liturgiu". V závere sa konštatuje: „My, pravoslávni, cítime sa dedičmi tradície svätých bratov zo Solúna a sme šťastní, že svetlo pravoslávia žiari v našej zemi".

Veľmi hodnotné sú aj ďalšie štúdie. Prot. dr. Pavel Aleš, prodekan našej bohosloveckej fakulty, napísal rozsiahlu štúdiu pod názvom: „Tisíc sto rokov od smrti svätého Metoda, arcibiskupa Veľkej Moravy". Vychádza z historických faktov a veľmi podrobne približuje životné osudy a dielo, ktoré vykonali svätí bratia Cyril a Metod na Veľkej Morave.

Na slávnostnom zhromaždení v Prahe s prejavom vystúpil preosvietený vladyka Anastasios, rektor Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Aténskej univerzity, ktorý reprezentoval Grécku pravoslávnu cirkev a tento jeho prejav je zaradený do obsahu tohto zborníka. Metropolita Emilianos (Timiadis, Carihradský patriarchát) hovorí o „jednote vo viere a pluralizme v kultúre". Oboznamuje nás so situáciou v Byzancii v čase, v ktorom k nám prišli svätí bratia. Elias Vulgarakis je autorom článku Poučenie z evanjelizácie podľa Životov svätého Cyrila a Metoda. Je v ňom tiež článok dekana Duchovnej akadémie v New Yorku, prot. prof. Johna Mayendorffa, — Christos ako Slovo — Evanjelium a kultúra. O povahe misie svätého Cyrila a Metoda a o ich vzťahu k východnej a západnej Cirkvi hovorí článok profesora Leningradskej duchovnej akadémie archimandritu Augustína (Nikitin) pod názvom: „Svätí apoštolom rovní Cyril a Metod a ich vzťah k východnej a západnej Cirkvi". Metropolita Damaskinos, predstaviteľ carihradskej Cirkvi vo Švajčiarsku, účastník osláv v Stropkove, zanechal nám referát Svätý Cyril a Metod — apoštoli Európy. Nájdeme v zborníku aj jeho reč, ktorú povedal v čase liturgických osláv v Stropkove. Všetci si živo pamätáme jeho povzbudivé slová: „Obnovujte sa aj naďalej, posilňujte sa v pravoslávnej viere a nezraďte ani písmeno (jotu) zo zjavenej pravdy. Len tak vás bude Boh žehnať... Dnešný Carihrad si cení a ctí dielo Vašej Cirkvi".

Nad povahou bohoslužobného poriadku, aký zaviedli na Veľkej Morave svätí bratia, sa zamýšľa bulharský liturgista prot. Blagoj Čifljanov.

Už z tohto krátkeho prehľadu obsahu nového čísla Pravoslávneho teologického zborníka je viditeľný prínos pre hlboké a pravdivé poznanie hodnôt cyrilometodovského dedičstva. Nech Boh žehná prácu a úsilie tých, ktorý nám pripravili toto hodnotné a pamätné dielo k 1100. výročiu smrti sv. Metoda, arcibiskupa Veľkej Moravy. Toto číslo Pravoslávneho teologického zborníka (ale aj ostatné čísla, počnúc č. V.) môžete si objednať v účelovom zariadení našej pravoslávnej Cirkvi v Prešove. Adresa: PETRA, účelové zariadenie pravoslávnej Cirkvi, ul. SRR 1, 080 01 Prešov.

Prot. Imrich Belejkanič,
okresný arcidekan

Svätí pravoslávnej Cirkvi

1. marca — Ctihodná mučenica Eudokia bola Samaritánkou z mesta Heliopolis vo Fenícii Libanonskej. Pohanské obyčaje ju zvádzali k hriešnemu životu. Raz o polnoci počula za stenou v druhej polovici domu, kde žil kresťan, modlitby a spev ako aj čítanie Svätého písma, v ktorom sa hovorilo o večnej blaženosti, pripravenej spravodlivým a o odplate, ktorá očakáva hriešnikov.

Ráno zavolala k sebe človeka, ktorého počula modliť sa v noci. Bol to mních German, ktorý sa vracal z púte po svätých miestach do svojho monastiera. Dlho počúvala Eudokia mnícha a duša jej začínala ožívať a srdce sa začalo naplňovať láskou k Christu. Poprosila mnícha, aby ju po niekoľkých dňoch navštívil. Sama sa zatvorila v dome a venovala sa pôstu a modlitbe.

Mních German pozval kňaza a po katechumenáte prijala Eudokia sv. krst od heliopolského biskupa Teodora. Rozdala všetok svoj majetok chudobným, odišla do monastiera a oddala sa pokániu a askéze.

Raz, keď už bola predstavenou monastiera, objavil sa v monastieri pohan Filostrat, oblečený za mnícha, a začal prehovárať Eudokiu, aby sa vrátila do Heliopolu a začala žiť predošlým životom. „Boh nech ťa potrestá za tieto slová," odpovedala s hnevom Eudokia a mladík spadol ako mŕtvy. Mníšky sa naľakali, že to budú považovať za vraždu, začali sa modliť a prosili Boha, aby prejavil svoju vôľu.

Eudokii sa vo sne zjavil Isus Christos a povedal: „Vstaň, Eudokia, kľakni a pomodli sa, tvoj pokušiteľ vstane z mŕtvych". Po Eudokinej modlitbe Filostrat ožil. Prinavrátený k životu prosil Eudokiu o odpustenie, prijal krst a vrátil sa do Heliopolu. Nikdy nezabudol na Božiu milosť a dal sa na cestu pokánia.

Po nejakej dobe obyvatelia Heliopolu

zahlásili prefektovi Aureliánovi, že Eudokia pri vstupe do monastiera ukryla tam svoje bohatstvo. Aurelián tam poslal oddiel vojakov, aby z neho zobrali domnelé poklady. Celé tri dni sa vojaci snažili dostať k monastieru, ale neviditeľná Božia sila ho chránila. Aurelián znovu poslal vojakov do monastiera, tentokrát pod vedením svojho syna. Avšak v prvý deň si jeho syn veľmi poranil nohu a skoro zomrel. Vtedy Filostrat poradil Aureliánovi, aby napísal list Eudokii, aby táto svojimi modlitbami prinavrátila mladíka k životu. Boh vypočul Eudokinu modlitbu a prinavrátil mladíka k životu. Aurelián bol svedkom zázraku a dal sa pokrstiť so svojimi blízkymi.

Keď zosilnelo prenasledovanie kresťanov, uväznili aj ctihodnú Eudokiu a priviedli ju na mučenie k prefektovi Diogénovi. Jeho vojenský veliteľ Diodor však dostal správu o smrti svojej manželky Firmiány. Hodil sa k Eudokii na kolená a prosil ju, aby sa pomodlila za zomrelú. Eudokia, naplnená milosťou, prosila Boha, aby vzkriesil Firmiánu. Diodor a Diogén ako očití svedkovia zázraku uverili v Christa a po nejakom čase sa dali pokrstiť so svojimi rodinami. Ctihodná Eudokia žila nejaký čas v dome Diodora a poučovala pokrstených.

Raz jediný syn vdovy, keď pracoval v záhrade, bol uštipnutý zmijou. Matka horkými slzami oplakávala svojho syna. Keď sa o tom dozvedela Eudokia, povedala Diodorovi: „Prišiel čas, aby si aj ty ukázal svoju vieru vo všemohúceho Boha, Ktorý vypočuje modlitby hriešnikov a svojím milosrdenstvom vypočuje ich prosbu".

Diodor sa nepovažoval za hodného, ale, povzbudený Eudokiou, sa pomodlil a menom Christa prikázal mŕtvemu, aby vstal. Za prítomnosti matky a prítomných mladík ožil.

Ctihodná Eudokia sa potom vrátila do svojho monastiera, v ktorom žila 56 rokov.

Po smrti Diogéna sa stal prefektom krutý prenasledovateľ kresťanov Vicencius. Dozvedel sa o Eudokinom neochvejnom vyznávaní kresťanskej viery. Rozkázal ju popraviť sťatím hlavy 1. marca roku 160—170.

Ctihodný Agapios bol novicom u mnícha tzv. starca v bývalom vatopedskom monastieri Kalitsa. Zajali ho Turci, ktorí prišli na pobrežie Athosu. Priviedli ho do Magnézie, kde pracoval asi 12 rokov. Nestrácal však nádej a modlil sa k nebeskej Ochrankyni Athosu, ktorá sa mu zjavila vo sne a prikázala mu ísť k svojmu mníchovi — starcovi. Ukázalo sa, že bol oslobodený z okovov. Utiekol od svojho pána a vrátil sa na Svätú horu. Ale jeho predstavený, ktorý v ňom chcel posilniť vieru, mu prikázal, aby sa vrátil k svojmu pánovi a slúžil Turkovi do tej doby, kým Boh sám neprivedie Turka k presvedčeniu, aby prepustil zajatca. Bez reptania vrátil sa Agapios do zajatia. Prekvapený takouto pokorou kresťana a jeho veľkou vierou, prepustil Turek Agápia a sám s ním ako aj so svojimi dvoma synmi odišiel na Athos, dal sa pokrstiť, prijal mníšstvo a žil tam do svojej smrti.

8. marca — Svätiteľ Teofilakt žil v Carihrade v 8. stor. Po smrti ikonoboreckého cisára Leva IV. Chazara (775—780) nastúpil na trón cisár Konštantín VI. (780—797). Nastala aj zmena patriarchov. Patriarcha sv. Pavol (pamiatka 30. augusta), ktorý nevládal viesť patriarchát pri silne sa rozmáhajúcom ikonoborectve, zanechal dobrovoľne katedru (784). Na jeho miesto bol zvolený sv. Tarasij (pamiatka 25. februára), ktorý bol v tejto dobe prvým cisárskym radcom. Na naliehanie nového patriarchu bol zvolaný 7. všeobecný snem (787), ktorý odsúdil ikonoboreckú herézu. Pre pravoslávie nastala pomerne pokojná doba. Monastiere sa znovu naplnili mníchmi.

Sv. Teofilakt ako oddaný žiak sv. Tarasija s požehnaním patriarchu spolu so sv. Michalom (pamiatka 23. mája) odišiel do monastiera na brehu Čierneho mora. Horliví mníši svojou prácou a upenlivými modlitbami a askézou dostali od Boha dar konania zázrakov. Na ich modlitby v dobe veľkého sucha, keď ženci na poli padali od smädu, začal sud dávať toľko vody, že vystačila celý deň.

Po niekoľkých rokoch pobytu v monastieri boli obaja vysvätení patriarchom Tarasijom na biskupov. Sv. Michal bol ustanovený za biskupa synandského a sv. Teofilakt za biskupa nikomedského.

Pri vedení nikomedskej Cirkvi sa sv. Teofilakt neustále staral o svojich veriarich, budoval chrámy, nemocnice, starobince, štedro rozdeľoval almužnu, staral sa o siroty, vdovy a o nemocných. Sám chodil za malomocnými, pričom sa neštítil ich rán.

Keď na cisársky trón nastúpil ikonoborec Lev V. Armén (813—820), heréza prepukla s novou silou. Ikonoboreckého cisára nemohol ovplyvniť ani Tarasov nástupca sv. Nikefor (806—815) (pamiatka 2. júna), ktorý spolu s biskupmi presvedčoval cisára, aby nenarúšal pokoj v Cirkvi. Sv. Teofilakt, ktorý bol prítomný na rozhovoroch cisára s patriarchom, obviňoval heretikov a predpovedal Levovi Arménovi skorú smrť. Za smelé proroctvo bol svätiteľ poslaný do vyhnanstva do pevnosti Strobil v Malej Ázii. Tu žil tridsať rokov do svojej smrti okolo roku 845.

Po víťazstve nad ikonoborectvom roku 847 za panovania cisárovnej sv. Teodory (842—855; † 867, pamiatka 11. februára) a jej syna Michala, boli sväté relikvie biskupa Teofilakta prenesené do Nikomédie.

15. marca — Sv. mučeníci Agapios, Puplios, Timolaos, Romilos, Alexander, Alexander, Dionýz, Dionýz zomreli mučeníckou smrťou za Christa za cisára Diokleciána (284—305) v Cézarei Palestínskej. V dobe jedného z pohanských sviatkov začali kresťanov, ktorí odmietli priniesť obeť modlám, verejne mučiť a popravovať. V tejto dobe bol odsúdený mučeník Timotej (pamiatka 19. augusta) na upálenie na hranici a mučeníci Agapios a Tekla (pamiatka 19. augusta) boli odsúdení na roztrhanie šelmami. Kresťanskí mládenci Puplios, Timolaos, Alexander, Alexander, Dionýz a hypodiakon diaspolskej Cirkvi Romilos sa rozhodli, že verejne vyznajú svoju vieru a zomrú mučenícky za Christa. Na znak dobrovoľnej obete si zviazali ruky a prišli k prefektovi Urbanovi. Keď tento videl ich mladosť, skúsil ich prehovoriť od ich rozhodnutia, ale márne. Vtedy ich uvrhli do žalára, kde sa nachádzali už dvaja kresťania — Agapios a jeho sluha Dionýz. Všetci boli vystavení krutému mučeniu a sťatí.

Sv. novomučeník Manuel Krétsky pochádzal z obce Chora Sfakion na Kréte. Ako mladík bol uväznený a prinútený prijať islám. Odišiel do Mykonosu, oženil sa a mal šesť detí. Keď sa dozvedel o nevere svojej ženy, zriekol sa islámu, a odišiel na ostrov Samos. Keď sa vrátil do Mykonosu, bol uväznený. Znovu odmietol prijať islám a preto zomrel mučeníckou smrťou na ostrove Chios roku 1792.

22. marca — Svjaščenomučeník Bazil bol presbyterom v Ankyre Galatskej v dobe veľkého rozšírenia ariánskej herézy. Vyzýval svojich veriacich, aby sa neochvejne držali pravoslávia. Za toto ho miestny ariánsky snem zbavil kňaz-

skej hodnosti, ale na palestínskom sneme (230 biskupov) mu bola vrátená kňazská hodnosť. Sv. Bazil aj naďalej obviňoval ariánov zo zrady pravoslávia a preto bol prenasledovaný ako človek nebezpečný pre štát. Aby odvrátili sv. Bazila od pravoslávia, boli k nemu poslaní dvaja odpadlíci Elpidos a Pegas. Sv. Bazil sa nedal zlomiť a preto bol vystavený mučeniu. Keď do Ankyry prišiel cisár Julián Apostata (361—363) sv. Bazil na súde pred ním hrdinský vyznal Christa a obvinil cisára z odpadlíctva. Julián rozkázal vyrezať remeň z chrbta svätého. Keď to nepomohlo, začali ho biť rozpálenými prútmi. Celý doráňaný umrel s modlitbami na perách dňa 29. júna roku 362. Kvôli sviatku sv. apoštolov Petra a Pavla bol jeho sviatok preložený na 22. marca.

Sv. novomučeník Eutimij Carihradský žil na rozhraní 18. a 19. storočia. Narodil sa v obci Demetsana na Peloponéze v Grécku a vzdelanie získal v Carihrade. Odišiel do Bukurešti, kde žil hriešnym životom. Oľutoval však svoje hriechy a odišiel na Athós, kde sa stal mníchom. Z Athósu odišiel do Istanbulu, kde bol uväznený a mučený, pretože urazil islam. V dôsledku mučenia zomrel roku 1814.

29. marca — Svjaščenomučeník Marek, biskup arefusský trpel za Christa za cisára Juliána Apostatu (361—363). Z podnetu apoštolom rovného cisára Konštantína Veľkého (sviatok 21. mája) zničil pohanský chrám. Keď nastúpil na trón Julián a začal prenasledovať kresťanov a obnovovať pohanstvo, rozhodli sa Markovi nepriatelia pomstiť sa mu. Staručký biskup sa spočiatku skrýval pred prenasledovaním, ale uvedomil si, že pohania pri jeho hľadaní budú mučiť iných ľudí, vydal sa dobrovoľne na mučenie, pretože pohania požadovali od Marka náhradu za zbúraný pohanský chrám, ktorú im nemohol dať. Vymýšľali stále krutejšie spôsoby mučenia. Keď obyvatelia mesta Arefusia videli hrdinstvo mučeníka, prepustili ho na slobodu. Neskoršie mnohí z nich pod vplyvom jeho kázní sa obrátili na kresťanstvo. O utrpení sv. Marka hovorí svätiteľ Gregor Bohoslovec v Prvej besede o Juliánovi. **P. T.**

Nekrológ

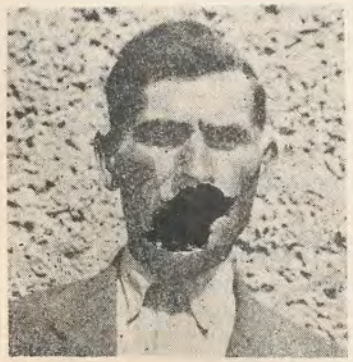

Vičnaja jemu pamjať!

Dňa 20. augusta 1986 odovzdal svoju nesmrteľnú dušu Stvoriteľovi v 79. roku svojho života brat Michal Paranič, kurátor a kostolník v Šapinci.

Pravoslávna cirkevná obec stratila v ňom statočného a svedomitého človeka, ktorý 22 rokov zodpovedne pracoval pre blaho svojej farnosti. Svoju lásku k pravoslávnej Cirkvi preukázal aj tým, že dal svojho syna na štúdium teológie.

Pohrebné obrady vykonali mitr. prot. Peter Cuper, prot. Ján Lipták a miestny duchovný o. František Greš.

Nech Otec nebeský odmení nebohého večnou radosťou.

(dokončenie z 2. str. obálky)

Prechod na Waerlandov systém

Treba vyčistiť telo — klystírmi, pôst, pobyt na zdravom vzduchu. Klystír — najlepšia poloha na kolenách s hlavou dolu; nádobka 1/2 až 1 m vysoko, v hadici nesmie byť vzduch; na zavedenie možno použiť vazelínu. Jeden klystír predstavuje 1/2 litra vlažnej vody s niekoľkými kvapkami z citrónu, dva klystíry jeden liter vlažnej vody. Klystíry aplikovať len na prechodný čas — nesmie sa stať zvykom.

Príklady liečenia Waerlandovým systémom

Bol pôvodne vytvorený na prevenciu chorôb. Pôsobí i ako liečebná metóda, pretože, ak posilňuje zdravie, pôsobí i proti chorobe. Vo Švédsku vyšla celá kniha s konkrétnymi prípadmi vyliečenia chorôb od lupienky po rakovinu — Waerland Diet Saved Our Lives — M. Ferlag. Vo švédskom časopise Tidskrift for Halsa sú tiež popísané stovky prípadov úspešnej liečby pomocou Waerlandovho systému.

Príklady: — Pani D. Olseová, Hoor (Švédsko) trpela nevyliečiteľnou astmou a sústavnými migrénami. Živila sa opekanou údeninou a čiernou kávou. Po troch mesiacoch liečby W. S. s pôstmi a prísnou diétou sa zbavila oboch neduhov.

— Pani E. Ericksenová (Štockholm) mala rakovinu prsníkov. Po 5 týždňoch pôstu o surových šťavách a vode začala s diétou so surovým jedlom. V tomto čase bola pozvaná na predoperačné vyšetrenie do Karolínskeho inštitútu. Tam zistili, že nádory z oboch prsníkov zmizli a že niet čo operovať. Prirodzene, naďalej dodržuje diétu, ktorá ju zachránila a po ďalších 16 rokoch je zdravá.

Použitá literatúra:
ARE AND EBBA WAERLAND, Health Is Your Birhright, Humata Publishers, Bern, Switzerland

„Ďakujem Ti, Hospodine, lebo hoci si sa hneval na mňa, Tvoj hnev sa odvrátil a potešil si ma. Ajhľa, Boh je moja spása, dúfam a nebojím sa, lebo Hospodin je moja sila a moja pieseň. On sa mi stal spasením" (Iz 12, 1—2).

— — —

„Blahoslavený, komu je odpustený priestupok a hriech prikrytý! Blahoslavený človek, ktorému Hospodin nepočíta vinu, a v jeho duchu nieto lsti! Keď som mlčal, trúchniveli mi kosti počas môjho ustavičného stenania, lebo dňom i nocou ťažko doliehala na mňa Tvoja ruka, životná sila sa mi obrátila na letnú vyprahlosť. Vtedy som Ti vyznal svoj hriech a nezastrel som svoju vinu" (Ž 32, 1—5).

— — —

„V Ňom (Christu) máme vykúpenie, odpustenie hriechov. On je obrazom neviditeľného Boha, prvorodeného pred všetkým stvorením, lebo v Ňom bolo stvorené všetko, čo je na nebesiach aj na zemi, viditeľné aj neviditeľné... On je pred všetkým, a všetko spolu má v Ňom svoje bytie. On je Hlavou tela, Cirkvi, On počiatok, prvorodený z mŕtvych, aby Jeho bolo prvenstvo vo všetkom" (Kl 1, 14—18).